

регіонах України, спостерігався процес демократизації сімейних відносин, що свідчило про відносно вільне становище жінки.

Протягом першої чверті ХХ ст. спостерігалася тенденція до активізації селянських жінок, які почали виходити на заробітки, отримувати додатковий прибуток, набиратися досвіду та ставати більш самостійними, звертатися до судових інстанцій [1]. Залучення жінок до оплачуваної діяльності змінювала взаємовідносини в селянській родині, почав все частіше проявлятися жіночий протест проти деспотизму членів сім'ї.

Але, все ж таки, незважаючи на офіційний дозвіл, жінки ще й на початку 20-х рр. ХХ ст. практично не відвідувала громадські збори, адже могли стати посміховищем серед присутніх селян [2].

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Отже, стати соціально-повноцінною жінка могла лише створивши сім'ю. Заміжжя було передумовою, що визначала всю подальшу долю жінки. Створення сім'ї було основою в гендерній програмі української жінки. Народна педагогіка визнавала материнство як одну з найвищих цінностей, як основне покликання жінки, її обов'язок перед суспільством.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Moser C. Gender Planning and Development: Theory, Practice and Training. Routledge. Caroline Moser, 2002. 174 p.
2. Prof V., Kowalewsky M. Mariage among the early slavs. *Folklore, Quarterly Reviv of Myth*. London, 1890. 84 p.
3. The social psychology of George Herbert Mead / Ed. by A. Strauss. Chicago: University of Chicago Press, 1956. 296 p.
4. Theories of women's studies / Ed. by G.Bowles and R.Duelli Klein. London-Boston: Routledge&Kegan Paul, 1983. 277 p.
5. Williams J.E., Best D.L. Measuring sex stereotypes: a multination study. Newbury Park: Sage, 1990. 380 p.

УДК 37.013

DOI: 10.36550/2415-7988-2024-1-215-79-86

ПЛАХОТНИК Ольга Василівна –

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7732-5554>

e-mail: olgaplakhotnik@hotmail.com

КОНДРАТЮК Алла Леонтіївна –

кандидатка педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри іноземних мов

Вінницького національного медичного

університету ім. М.І. Пирогова

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7104-0171>

e-mail: allamaksimchuk53@gmail.com

REFERENCES

1. Moser, C., (2002). Gender Planning and Development: Theory, Practice and Training. [Gender Planning and Development: Theory, Practice and Training.]. Caroline Moser. [in England]
2. Prof, V., Kowalewsky, M. (1890). Mariage among the early slavs. [Mariage among the early slavs.]. London. [in England]
3. The social psychology of George Herbert Mead (1956). [The social psychology of George Herbert Mead.]. Chicago. [in USA]
4. Theories of women's studies. (1983). [Theories of women's studies.]. London-Boston. [in England]
5. Williams, J.E., Best, D.L. (1990). Measuring sex stereotypes: a multination study. [Measuring sex stereotypes: a multination study.]. Sage. [in England]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

ОКОЛЬНИЧА Тетяна Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки та спеціальної освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: дослідження історико-педагогічних процесів України.

ШАБАЛА Ігор Валерійович – аспірант кафедри педагогіки та спеціальної освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: дослідження історико-педагогічних процесів України.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

OKOLNYCHA Tetiana Volodymyrivna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of Pedagogy and Special Education of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University.

Scientific interests: research of historical and pedagogical processes of Ukraine.

SHABALA Ihor Valeriyovich – postgraduate student of the Department of Pedagogy and Special Education of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University.

Scientific interests: research of historical and pedagogical processes of Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 04.08.2024 р.

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ ЗАСОБАМИ ПОЛІТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ ТА ТРУДОВОГО ВИХОВАННЯ ЯК ПРОЦЕС ЗАСВОЄННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ДОСВІДУ

Процеси соціалізації у будь-якому суспільстві мають багаторівневий та багатоаспектний характер. Існує глибинний смисловий і структурний зв'язок між процесами соціалізації та розвитком самого суспільства. Соціалізація молоді особистості в певному розумінні завершує культурно-історичний шлях нації і водночас базується на ньому. Це відбувається через включення механізмів культурної регуляції соціалізаційного процесу, таких як культурні сценарії, та через культурних агентів – окремих осіб і спільнот різного рівня та характеру, які встановлюють соціально-нормативні канони особистості стосовно кожного історичного періоду.

Поняття "особистість" співвідноситься з поняттям "традиція". Саме на ньому базується процес соціалізації, який передбачає засвоєння індивідом соціокультурного досвіду і означає успадкування, підключення до групової пам'яті, укорінення в минулому, що дає йому можливість орієнтуватися у світі і забезпечує стабільність. Дослідження процесу соціалізації як одного з формують елементів культури в сучасній науці набуває стратегічного характеру. Це зумовлено тим, що різкі зміни в соціокультурному середовищі змушують людину шукати стійкі еталони і моделі поведінки, які допомогли б їй подолати кризу ідентичності, знайти себе в новій ситуації та відновити зв'язок поколінь, втрачений за попередній період як на індивідуальному, так і на колективному рівнях.

Для розкриття генези проблеми соціалізації особистості ми звернулися до аналізу періоду розвитку української школи у 20-30 – ті роки минулого століття, де закладались основи розвитку теорії і практики політехнічної освіти та трудового виховання учнівської молоді.

Цей період розвитку школи характеризується постановкою перед нею завдань поєднання процесів навчання і виховання учнів з формуванням у них практичних умінь і навичок, почуття відповідальності, а також вирішення питань професійної спрямованості.

Ключові слова: соціалізація особистості, соціокультурне середовище, соціокультурний досвід, заклад освіти, політехнічна освіта, трудове виховання.

PLAHOTNIK Olha Vasyliivna –

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Professor of the Department of Pedagogy
of Taras Shevchenko National University of Kyiv
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7732-5554>
e-mail: olgaplakhotnik@hotmail.com

KONDRATIUK Alla Leontiiivna –

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Foreign Languages Department
of National Pirogov Memorial Medical University, Vinnytsya
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7104-0171>
e-mail: allamaksimchuk53@gmail.com

SOCIALISATION OF THE INDIVIDUAL THROUGH POLYTECHNIC AND LABOUR EDUCATION AS A PROCESS OF ASSIMILATION OF SOCIO-CULTURAL EXPERIENCE

Socialisation processes in any society are multilevel and multidimensional. There is a deep semantic and structural connection between the processes of socialisation and the development of society itself. The socialisation of a young person in a certain sense completes the cultural and historical path of the nation and at the same time builds on it. This happens through the inclusion of mechanisms of cultural regulation of the socialisation process, such as cultural scenarios, and through cultural agents - individuals and communities of different levels and nature that establish social and normative canons of personality for each historical period.

The concept of "personality" correlates with the concept of "tradition". It is the basis of the process of socialisation, which involves the acquisition of socio-cultural experience by an individual and means inheritance, connection to group memory, rooting in the past, which enables him or her to navigate the world and ensures stability. The study of the socialisation process as one of the formative elements of culture in modern science is gaining strategic importance. This is due to the fact that drastic changes in the socio-cultural environment force people to look for stable standards and behavioural models that would help them overcome the identity crisis, find themselves in a new situation and restore the connection between generations that was lost in the previous period, both at the individual and collective levels.

To reveal the genesis of the problem of socialisation of the individual, we turned to the analysis of the period of development of the Ukrainian school in the 20s and 30s of the last century, where the foundations for the development of the theory and practice of polytechnic education and labour education of students were laid.

This period of school development is characterised by the task of combining the processes of teaching and upbringing of students with the development of practical skills, a sense of responsibility, and the solution of professional issues.

Key words: socialisation of personality, socio-cultural environment, socio-cultural experience, educational institution, polytechnic education, labour education.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Основними завданнями освіти в Україні є виховання громадянина, формування соціально зрілої, працелюбної, творчої особистості, яка володіє почуттям власної гідності, повагою до прав і свобод людини, свідомим ставленням до обов'язків громадянина, гордістю за свою Державу, здатністю до самопізнання та самовдосконалення, а також активною участю в соціальному житті країни. У формуванні цих важливих якостей та розвитку соціальної компетентності, вихованні особистості громадянина сучасної демократичної держави ключову роль відіграє середовище – все, що оточує дитину від народження, починаючи з сім'ї, шкільного оточення і закінчуючи соціальним середовищем, в якому вона народжується і яке створює умови для її розвитку та виховання.

На жаль, у практиці роботи закладів освіти процес соціалізації особистості залишається переважно функцією виховання, яке в рамках

традиційної освітньої моделі стало другорядним, поступившись місцем процесу навчання. Як результат, більшість випускників шкіл мають слабо сформовані життєві компетенції та нерозвинені соціальні здібності, що ускладнює їх адаптацію до сучасних суспільно-економічних умов і перешкоджає самореалізації в соціумі, сприяючи схильності до асоціальної поведінки. Тому дослідження цієї проблеми в умовах сьогодення є надзвичайно актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методологічні засади досліджуваної проблеми включають філософські положення про взаємозв'язок виховання та соціалізації особистості, свідомості та діяльності; співвідношення суб'єктивного та об'єктивного, розвитку та саморозвитку, індивідуального та соціального; законодавчі акти й нормативні документи щодо розвитку освіти в Україні у XX столітті.

Процеси соціалізації у будь-якому суспільстві мають багаторівневий та багатоаспектний характер. Існує глибинний смисловий і структурний зв'язок між процесами соціалізації та розвитком самого суспільства. Це відбувається через включення механізмів культурної регуляції соціалізаційного процесу, таких як культурні сценарії, та через культурних агентів – окремих осіб і спільнот різного рівня та характеру, які встановлюють соціально-нормативні канони особистості стосовно кожного історичного періоду. Поняття "особистість" співвідноситься з поняттям "традиція". Саме на ньому базується процес соціалізації, який передбачає засвоєння індивідом соціокультурного досвіду і означає успадкування, підключення до групової пам'яті, укорінення в минулому, що дає йому можливість орієнтуватися у мінливому світі і забезпечує стабільність.

Здійснюючи системний підхід до висвітлення феномену соціалізації в історичному процесі розвитку людства потребують уточнення основні, ієрархічно підпорядковані ключові поняття проблематики, які висвітлені у роботах А. Алексюка, В. Вербицького, І. Беха, В. Бондара, М. Борисевського, М. Грищенка, О. Киричука, О. Кононко, Н. Мойсеюк, Т. Окольнічої, О. Плахотнік, І. Подласого, Р. Пріми, О. Савченко, Д. Сергієнка, С. Харченка, С. Чавдарова та багатьох інших науковців різних періодів розвитку освіти: розвиток особистості, формування, соціалізація, освіта, виховання, навчання та ін.

Розглядаючи діалектичну взаємозалежність наведених вище понять необхідно відзначити, що соціалізація може бути регульованою і спонтанною. Вона здійснюється як у закладах освіти, так і поза ними. При цьому, навчання спрямоване не лише на ті знання, які є метою уроку, але й на правила і норми поведінки, які спеціально формуються в процесі навчання і виховання. Учень збагачує свій соціальний досвід і за рахунок того, що з точки зору педагога може здаватися "випадковим". Наприклад, стиль взаємин учителя й учнів, який може збігатися із завданнями виховання, а може й не збігатися. Розкриваючи генезу поняття "соціалізація" необхідно відзначити, що його запровадив у середині XIX ст. французький соціолог Габріель Тард для позначення процесу інтеріоризації соціальних норм шляхом соціальної взаємодії. Поняття "соціалізація" еволюціонувало з того часу, охоплюючи різні аспекти цього явища. Так, наприклад, представники структурно-функціонального напрямку американської соціології Т. Парсонс та Р. Мертон у своїх роботах "Соціальна теорія і сучасне суспільство" (1967), "Система сучасних суспільств" (1968), "Система сучасних суспільств" (1971), "Соціальна система і еволюція теорії дії" (1977), "Теорія дії і людський стан" (1978) під соціалізацією розуміють процес повної інтеграції особистості в соціальну систему, в ході якого відбувається її пристосування. Останнє традиційно розкривається цією школою за допомогою поняття "адаптація". Тому "соціалізація" трактується як процес входження людини у соціальне середовище і її пристосування до культурних, психологічних та соціологічних факторів. Представники гуманіс-

тичної психології (Г. Олпорт, К. Роджерс та інші) під соціалізацією розуміють процес самоактуалізації "Я – концепції", самореалізації особистістю своїх потенцій і творчих здібностей, як процес подолання негативних впливів середовища, які заважають її саморозвитку і самоствердженню.

Ці підходи не суперечать один одному, а визначають двосторонній характер соціалізації. Процес соціалізації ніколи не завершується, він продовжується безперервно протягом усього життя. Йому властива внутрішня динаміка здобутків і втрат, безмежність саморозкриття особистості [8, с. 2-7].

Мета статті – зробити внесок у розвиток наукового знання про процес соціалізації особистості як одного з формують елементів культури, який у сучасній науці набуває стратегічного характеру та спирається на культурно-історичний шлях нації і базується на ньому.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження процесу соціалізації, як одного з формують елементів культури, в сучасній науці набуває стратегічного характеру. Це зумовлено тим, що різкі зміни в соціокультурному середовищі змушують людину шукати стійкі еталони і моделі поведінки, які допомогли б їй подолати кризу ідентичності, знайти себе в новій ситуації та відновити зв'язок поколінь, втрачений за попередній період як на індивідуальному, так і на колективному рівнях.

Аналізуючи соціалізацію підростаючого покоління як соціально-педагогічну проблему, важливо підкреслити, що особистість людини формується та розвивається під впливом численних факторів: об'єктивних і суб'єктивних, природних і суспільних, внутрішніх та зовнішніх, незалежних і залежних від волі та свідомості людей, які діють стихійно або згідно визначеної мети. При цьому сама людина не є пасивною істотою, яка лише фотографічно відображає зовнішній вплив. Вона виступає як суб'єкт формування власної особистості, тобто становлення себе як соціальної істоти, яке відбувається в результаті взаємовпливу на неї оточуючого середовища та системи освітньо-виховних заходів.

З одного боку, індивід засвоює соціальний досвід, цінності, норми та установки, властиві суспільству і соціальним групам, до яких він належить. З іншого боку, він активно входить у систему соціальних зв'язків, завдяки яким і набуває соціального досвіду. Це двосторонній процес, де оточуюче середовище і система виховання відіграють ключову роль у формуванні особистості, але сама людина також впливає на цей процес через власну активність і самостійність.

Ця взаємодія між індивідом і суспільством є центральним аспектом соціалізації, адже вона дозволяє особистості не лише адаптуватися до існуючих соціальних норм, але й активно їх переосмислювати, вносити зміни і впливати на суспільство. Таким чином, процес соціалізації стає основою для розвитку індивідуальних і соціальних якостей, які дозволяють людині функціонувати і розвиватися у суспільстві [1, с. 26-33].

Соціальне становлення відбувається під стихійним або цілеспрямованим впливом величезної кількості відповідних суспільних структур та інститутів, виховна роль яких по-різному виявляється на вікових стадіях цього процесу. Важливим виховним фактором є найближче соціальне оточення, в якому проходить життя і діяльність учня, тобто середовище у вузькому розумінні цього слова: сім'я, дитячий колектив, товариші, дорослі люди, з якими безпосередньо спілкуються школярі [7, с. 19].

Соціалізація охоплює всі етапи життєвого шляху людини, протягом якого вона засвоює та використовує цінності культури. Кількісне накопичення засвоєних цінностей у певний період переходить у нову якість, що виявляється у зміні структури та спрямованості особи [7, с. 16].

Для розкриття генези проблеми соціалізації особистості ми звернемося до аналізу періоду розвитку української школи у 20-30 – ті роки минулого століття, де закладались основи розвитку теорії і практики політехнічної освіти та трудового виховання учнівської молоді, як основи соціалізації учнівської молоді.

Цей період розвитку школи характеризується постановкою перед нею завдань поєднання процесів навчання і виховання учнів з формуванням у них практичних умінь і навичок, почуття відповідальності, а також вирішення питань професійної спрямованості.

Соціалізація охоплює всі етапи життєвого шляху людини, протягом якого вона засвоює та використовує цінності культури. Кількісне накопичення засвоєних цінностей у певний період переходить у нову якість, що виявляється у зміні структури та спрямованості особи

Проблемам підготовки учнівської молоді до життя, до практичної діяльності у виробництві у той період великого значення надавали такі відомі педагоги як М. Грищенко [4, с. 17-21.], Д. Сергієнко [16, с. 220; 17, с. 167], В. Сухомлинський [19, с. 25-265], С. Чавдаров [20, с. 76-91] й ін.

Будучи науковцями і практиками, глибоко аналізували навчальну діяльність школи, поза-класну та позашкільну роботу, давали практичні рекомендації по здійсненню загальної політехнічної освіти; спрямованості шкільних програм на сільськогосподарський ухил, агрономізацію сільської школи, на зв'язок її діяльності з індустріалізацією сільського господарства.

Підвищення продуктивності сільськогосподарського виробництва вимагав розвиток економіки радянського суспільства і тому в матеріалах VIII з'їзду РКП(б) (березень 1919 р.) підкреслюється, що в план просвітницької діяльності в селі повинні входити загальна освіта; агрокультурна освіта [16, с.81]. І що "...не повинно бути шкіл, курсів, будь-якої просвітницької діяльності на селі, без принципу поєднання навчання з виробничою працею" [16, с.83]. Тож, як бачимо, школа того часу повинна була стати пропагандистом передових ідей землеробства. Гуртки юнатів почали створювались в окремих школах, на базі так званих сільськогосподарських станцій у 20-ті роки минулого століття. Основна

увага на заняттях гуртківців приділялась вивченню рослинництва, овочівництва, коли самі учні вирощували кормові і декоративні рослини, пізнавали природу. Зважаючи на те, що на початку 20-х років в Україні на сільську школу припадало 90 % всієї шкільної сітки і навчалось у ній 80 % всіх учнів, то зрозуміло стає постановою всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету (ВЦВК) від 12 жовтня 1924 р., у якій зазначалось, що необхідно "черговим завданням вважати постійне і систематичне проведення в трудових школах в містах – індустріального, а на селі – сільськогосподарського ухилу в навчанні [17, с. 163]. Обов'язковою була вимога, щоб кожна семирічна сільська школа мала ділянку землі, знаряддя праці, тварин; необхідно було планувати свою роботу, відповідно до завдань економічного та культурного розвитку села; необхідно було вирощувати сортове насіння, проводити сільськогосподарські досліди, і тим самим сприяти запровадженню нових способів ведення сільського господарства [5, с. 36-40].

Як приклад, звернемося до діяльності Ольшанської школи на харківщині, яка здійснювала позашкільну діяльність шляхом земле-впорядкування свого села. Учні підраховали, що всього в селі 7 тисяч десятин землі, на одне господарство припадало по 3 десятини. У процесі дослідження учні прийшли до висновку, що сільське господарство ведеться нерентабельно в умовах трипілля і довели необхідність обробітку землі при багатопіллі. На пришкольній ділянці, під керівництвом науково-дослідної станції, було організовано зразкові для села сівозміни [18, с. 18-19]. Тож, можна говорити про соціалізацію учнівської молоді в дії, за безпосередньої їх участі.

До урізноманітнення позакласних та позашкільних форм роботи спонукало прийняття у 1925 р. Наркомпросом УРСР рішення про агрономізацію трудових семиліток на селі. Результати роботи агрономізованих трудових шкіл демонструвались на сільськогосподарських виставках. У цей період популярними були школи сільської молоді, які існували в системі соціального виховання, як "допоміжні, додаткові" позашкільні форми навчання для молоді. У державних документах наголошувалось, що "...школи сільської молоді ... будуть ініціативно брати участь у культурно-економічному перетворенні, пропагуючи та організовуючи одночасно кооперативні об'єднання" [3, с. 292]. У 1930 році в Україні налічувалося 100 шкіл сільської молоді, де навчалось 4 тисячі підлітків 14-16 літнього віку [2, с. 27].

У розвитку руху юних натуралістів велику роль відіграла Постанова ЦК РКП(б) від 24 липня 1925 р. "Про піонерський рух" [15, с. 273-275], в якій підкреслювалось, що дитячі сільськогосподарські гуртки, гуртки юних натуралістів мають діяти в єдиному руслі з піонерами і комсомолом.

У липні 1928 р. Політбюро ЦК КП(б) України обговорює питання і приймає Постанову про стан і перспективи загального навчання, в якій ставляться вимоги наблизити школу до умов і потреб

трудового життя, сприяти розвитку гуртків юних натуралістів [14, с. 727].

Позашкільна діяльність шкіл сільської молоді полягала у налагодженні тісних контактів з артільними господарствами, у проведенні агрокультурної роботи серед населення [21, л. 9]. Звертаючись до архівів, ми знаходимо дані, які свідчать, що Велико-Половецька школа сільської молоді Білоцерківського повіту у 1927 році організувала сільськогосподарську виставку “День урожаю”. У 1928 році на виставці вже було 65 експонатів. Протягом трьох років школа демонструвала свої досягнення, активно пропагуючи колективні форми ведення господарства та спрямовуючи роботу на питання профорієнтації на сільськогосподарську працю [2, с. 61-67].

Держава все сильніше проявляє увагу до цих питань діяльності школи. Зокрема, здійснюється контроль за створенням та відповідним функціонуванням різних типів позашкільних закладів. Свідченням є протоколи завсідань комісії профосвіти (протокол № 1 від вересня 1925 року “Про організацію агрошколи та позашкільних сільськогосподарських курсів”; протоколи секції народної освіти Київської міськради за травень 1926 – січень 1927 років “Про відкриття трьох нових агрошкіл”) [2, с. 132].

Зважаючи на те, що поняття “соціалізація” є складовою частиною таких понять, як “розвиток” та “формування”, і, у свою чергу, поєднує у собі такі дефініції як “освіта”, “виховання” та “навчання”, ми не можемо оминати навчальний процес, який забезпечувався вивченням природничо-наукових, соціально-економічних дисциплін тодішньої школи.

Особливістю того періоду стало послуговування навчальними програмами та методами навчання, спрямованими на комплексність та концентризм, на вивчення рідного краю. Згідно цьому, програми передбачали проєктні завдання, де визначалась основна мета: взяти активну участь у весняній посівній компанії, та підготовці до збору урожаю. Такі проєктні завдання передбачали певні форми позашкільної роботи. Зокрема, виставки досягнень колгоспів, організовували свята першої борозни, організацію виступів проти кулацької агітації й інше. Тож комплексні програми передбачали вивчення основ наук через безпосередню участь самих учнів у виробництві та промисловості й поєднанні відповідних навчальних дисциплін [11, с. 40].

Так, аналізуючи програму з біології, бачимо, що: вводиться систематичний курс природознавства за логічною послідовністю ботаніка (5-6 кл.), зоологія (7-8 кл.), анатомія і фізіологія людини (8 кл.) та основи еволюційної теорії (9-10 кл.). Зазначається необхідність лабораторних і практичних занять, організація і проведення екскурсій, виготовлення гербаріїв; ставляться вимоги до роз’яснення учням наукових основ підвищення продуктивності рослин і тварин; формуються уміння органічно поєднувати працю на виробництві і дослідницьку роботу з теоретичним засвоєнням наукових знань [11, с. 2-3]. У цій програмі підкреслюється, що випускники

політехнічної школи повинні бути ознайомлені з найголовнішими галузями виробництва, серед яких сільському господарству належить важливе місце. За тими ж принципами склалися програми з хімії й інших предметів. Так, хімія вивчалась у тісному зв’язку з агрохімією. У позашкільній роботі широко практикувався експеримент, лабораторні і практичні роботи; велика увага надавалась удосконаленню обладнання хімічних кабінетів та виготовленню навчальних приладів самими учнями [12, с. 3-6]. Ці нові програми були спрямовані на наукову розробку програмно-методичних документів, політехнізації навчання.

У подальшому відбулось удосконалення навчальних програм, чому сприяла їх уніфікація Наркомпросом РРФСР і УРСР у 1933 році. До програм вносилися суттєві зміни: відбувся розподіл матеріалу за роками навчання, визначалось коло наукових знань, оскільки програма ще не забезпечувала систематичного вивчення основ наук, і повністю не вирішувала задачі “...підготовки для технікумів і вищої школи грамотних людей, які добре володіють основами наук: фізикою, хімією, біологією, математикою і т.д.” [13, с. 3-4].

Порівняльний аналіз програми попередніх років, а також після постанови ЦК ВКП(б) “Про навчальні програми і режим в початковій і середній школі”, спостерігаємо значне підвищення вимог до рівня знань основ наук і політехнічного зв’язку їх з практикою соціалістичного будівництва, що спряло науковому підходу до формування профорієнтації учнів на уроках та у процесі позашкільної роботи.

У результаті вивчення відповідних документів ми бачимо, що сільська школа мала єдиний зміст навчання. Різні ж назви (школи з сільськогосподарським ухилом, агрономізовані семирічки, школи сільської молоді, політехнічної школи колгоспної молоді) зумовлювались специфічними завданнями підготовки учнів до практичної трудової діяльності.

Зміст освіти у період застосування комплексної системи навчання регламентувався спеціальними «Порадниками соціального виховання» (1921 – 1928 рр.), у яких вміщувались директивні матеріали про школу й виховання в Україні, програмні матеріали тощо.

У 1934 році XVII з’їзд ВКП(б) прийняв рішення про удосконалення методів господарського керівництва та програму підготовки кваліфікованих кадрів на другу п’ятирічку. У процесі підготовки з’їзду було виявлено, що сільська школа не забезпечувала на той момент грамотного поповнення для технікумів і вишів. Тому ЦК ВКП(б) та Рада Народних Комісарів СРСР (1934 р.) прийняли постанову “Про структуру початкової і середньої школи в СРСР”, згідно якої встановлювалась єдина структура загальноосвітньої школи для міста і села. Сільські школярі отримували дані про промисловість, а міські – про основи сільського господарства.

При школах створювались методичні кабінети для надання допомоги вчителям у викладанні основ дисциплін та позашкільної роботи з учнями.

У 30-ті роки почали створюватись перші дитячі технічні та сільськогосподарські станції у містах – Харкові, Одесі, Дніпропетровську, Києві, які проводили велику роботу із залучення школярів до практичної сільськогосподарської праці на колгоспних ланах, присадибних і пришкільних ділянках і в близькому доквіллі.

І вже у 1930 році в Україні працювало 675 гуртків юннатів, у яких навчалися і займалися корисними справами майже 17 тисяч дітей, функціонували вісім станцій юннатів. А, починаючи з 1937 року, в діяльності школи почав переважати курс на суто “академічне” навчання, на відмову від участі школярів у виробництві, яке, ніби, являлося причиною низької якості їх знань. Наркомпрос УРСР наказом від 23 лютого 1937 року відмінив викладання трудового навчання (праці) в школі республіки, виключив з навчального плану заняття в майстернях і на шкільних навчально-дослідних ділянках [3, с.79]. Це рішення було мотивоване тим, що шкільні майстерні обладнані кустарно і що при роботі в них прививаються неправильні уявлення про сучасне індустріальне виробництво.

Певною мірою так і було, та відміна трудового навчання була помилкою. Однак передова педагогічна громадськість кращі традиції трудового виховання – як в школі, так і в позашкільних дитячих закладах, постійно прививала учням. Широку роботу серед учнів проводить центральна педагогічна агробіостанція Наркомпросу УРСР. Особлива увага приділяється більш глибокому змісту зв'язків передових шкіл і гуртків юних натуралістів з науково-дослідними установами.

У 1940 році нараховується двадцять станцій юннатів, чотири тисячі гуртків юннатів, де навчається 45 тисяч дітей [2, с. 10]. А починаючи з середини 40-х років, були поширені учнівські ланки високих врожаїв, які брали свій початок ще з 20-х років. Ці ланки прикріплялися до колгоспних бригад [2, с. 62-63] і створювалися з урахуванням навчальних і професійних інтересів учнів, задачею їх було психологічно, теоретично і практично готувати школярів до праці у сільському господарстві.

У 1948 році учнівських ланок, наприклад, у школах Полтавської області нараховувалось 16, Вінницькій – 18, Одеській – 82 [2, с. 62-63] і т.д. Під керівництвом передовиків колгоспного виробництва створювалися і працювали шкільні ланки садівників, кукурудзоводів, овочівників тощо.

Нормативно-правове забезпечення процесу діяльності позашкільних закладів у цей час регламентується Постановою ЦК КП(б)У “Про заходи до поліпшення позашкільної роботи з дітьми” від 22 листопада 1946 року. У ній підкреслювалася необхідність поширення при школах і позашкільних закладах учнівських гуртків: предметних, натуралістичних екскурсійних.

Досліди в кабінетах біології і на пришкільних ділянках, які після успішного закінчення переносилися на колгоспне поле, практична участь у виконанні виробничих планів колгоспів і радгоспів міцно поєднали інтереси і життєві плани

шкільної молоді з життям рідних колгоспів, готувати їх до сільськогосподарської праці. Перед школою постає актуальна задача: використовувати виробниче оточення з метою укріплення зв'язку навчання з життям. Вводиться зимова виробнича сільськогосподарська практика учнів – у радгоспному інкубаторі, на кормоблоці, контрольно-насіньній станції, проводяться уроки біології в шкільних, колгоспних і радгоспних теплицях, в школі вводяться практики з біології, фізики, ставиться задача дати учням професійні знання з агротехніки, зоотехніки [6, с. 29-30].

Позачерговий, XXI з'їзд КПРС (січень-лютий 1959), вимагав подальшого покращення всієї роботи по вихованню підростаючого покоління, наближенню школи до життя, поєднанню навчання з виробництвом. З цією метою було прийнято рішення забезпечити необхідним обладнанням навчальні майстерні при восьмирічних школах, об'єднувати трудове політехнічне навчання з широким залученням школярів в доступні їх віку форми суспільної корисної праці.

Основною формою організації виробництва у позакласній та позашкільній роботі стають учнівські виробничі бригади, організовані у 1955 році, прототипами яких були бригади 30-х років. Через кілька років, у 1959-60 навчальному році, в школах УРСР нараховувалось 4809 бригад сільськогосподарського профілю, в них працювало 303 тис. школярів, за бригадами було закріплено 173 тис. га землі [2, с. 54].

XXIII з'їзд КПРС (березень-квітень 1966 року) передбачає подальший розвиток народної освіти, підвищення загальноосвітнього рівня населення і якості підготовки кадрів. У зв'язку з цим трудова підготовка учнів була направлена на вивчення трудових професій. Так, 69,4% дев'ятикласників шкіл республіки вивчали основи промислового виробництва, останні – сільськогосподарські [16, с. 23].

Виконуючи рішення XIII з'їзду КПРС в галузі освіти і виховання молоді, ЦК КПРС і Рада Міністрів СРСР прийняли спеціальну постанову “Про заходи подальшого покращення роботи середньої загальноосвітньої школи” (1966р.). У постанові ставилися наступні вимоги до школи: “завершити у 1970 році перехід в країні до загальної середньої освіти; здійснити перехід середньої загальної школи на нові навчальні плани, програми і підручники; ввести, починаючи з 7 класу факультативні заняття з метою поглиблення знань з природничих і гуманітарних наук, розвитку інтересів, здібностей, формування профорієнтації і вибору професії” [17, с. 18-19]. У постанові наголошується на необхідність “...систематично проводити профорієнтацію школярів шляхом ознайомлення їх з різними галузями народного господарства і культури, підприємствами, колгоспами, радгоспами і установами, з найбільш поширеними професіями [16, с. 18-19]. Відповідно постанові з метою координації прагнень шкіл, різних організацій і установ по формуванню профорієнтації учнівської молоді створюється при Міністерстві освіти, обласних, міських і районних відділах народної освіти, міжвідомчі ради

профорієнтації за участю представників суспільних організацій. Розробляються положення про табори праці і відпочинку старшокласників, про кабінети профорієнтації при школах, "Положення" про учнівські виробничі бригади в колгоспі і т.д. [16, с. 195].

Аналіз історичних та соціально-педагогічних умов розвитку позашкільної системи освіти виховання в Україні у радянський час дає підстави для твердження, що створення та функціонування різних типів позашкільних закладів контролювалися державними органами управління, що створювало умови для зміцнення їх матеріальної бази та сприяло залученню до роботи з дітьми кваліфіковані кадри.

Позашкільні форми роботи спрямовуються на формування профорієнтації учнів на сільськогосподарські професії. У сільській школі профорієнтаційна робота забезпечувалась: у процесі вивчення основ наук, факультативних занять; у процесі системи трудового навчання, суспільно корисної виробничої праці; в учнівських виробничих бригадах; у літніх таборах праці та відпочинку; у шкільних лісництвах і т.д. Широко практикуються організація учнівських бригад. В Україні у цей період працює 6576 учнівських бригад, в них нараховується 629 570 учнів. За бригадами закріплено 151 758 тис. га колгоспних земель. Значно ширше, ніж раніше, розгорнуто дослідництво школярів, здійснюється більш тісний зв'язок теоретичних знань з практикою сільськогосподарського та промислового виробництва [2, с. 20-21].

Концептуальні основи юннатівського руху підпорядковувались завданням розвитку суспільства. Актуальність діяльності перших гуртків юннатів була в їхній активній допомозі на селі у відбудові сільських господарств, у боротьбі зі шкідниками полів, у насадженні дерев, кущів. Юннати з перших днів позашкільного навчання і праці були вірними друзями природи. Головним завданням було наближення школи до умов і потреб трудового життя, урізноманітнення профільності гуртків, зростання їх чисельності. Уже в 1926 році у школах, дитячих будинках, Палацах, Будинках піонерів і на Центральній педагогічній агробіостанції юннати виконують корисну роботу у гуртках городників, садоводів, метеорологів, птахівників, кролівників.

Наприкінці 30-х років юннати вивчають методи передовиків сільськогосподарського виробництва, проводять досліди на шкільних ділянках, у колгоспних хатах-лабораторіях [2, с. 20-21].

Висновок та перспективи подальших розвідок напрямку. Робота з соціалізації учнівської молоді, яка здійснювалась у 20-х--30-х років ХХ століття, певною мірою втратила свою значимість в умовах організації діяльності сучасної школи. Однак теорія і практика соціалізації молоді перебувають у стадії розвитку та удосконалення концептуальних і методологічних положень.

Актуальність і особливість соціально-педагогічної, еколого-натуралістичної діяльності аграрного спрямування на сучасному етапі, а також

в перспективі обумовлюються переконанням, що зміна суспільства, приватизація землі, сільськогосподарських виробництв, ринкові відносини потребують нових підходів до проблеми виховання громадянина суверенної України, нового господаря землі, будівничого незалежної Держави.

У рамках гурткової роботи аграрних профілів, з використанням педагогічного досвіду попередніх поколінь, впроваджуються інноваційні технології та створюються комплексні профільні об'єднання, такі як ферми, кооперативи, шкільні колгоспи, школи юних фермерів тощо. Зі зміною соціально-економічних умов у суспільстві виникла необхідність приділяти більше уваги національному вихованню, спрямованому на набуття молодим поколінням соціального досвіду успадкування духовних цінностей українського народу, досягнення високого рівня культури міжнародних відносин, формування у молоді особистих якостей громадянина Української держави, незалежно від національної приналежності [2, с. 34].

Для реалізації цієї мети в юннатівському русі сучасного періоду на основі природознавчого, екологічного та народознавчого виховання розробляються і впроваджуються нові навчально-виховні моделі та форми. Вони базуються на здобутках української та світової науки екологічного та натуралістичного спрямування, а також на традиціях та звичаях українського народу.

На вершині юннатівського руху в період перебудови основним завданням позашкільних закладів спільно зі школою та університетами стало залучення творчої та талановитої молоді, яка виявляла свої здібності під час гурткової роботи та уроків, до наукової діяльності з орієнтацією на національні інтереси через систему Малої академії наук (МАН) та наукових товариств учнів. На початку другого тисячоліття регіональні відділення МАН були створені в усіх обласних позашкільних закладах, які стали структурними підрозділами МАН.

Для ширшого задоволення потреб учнівської молоді в отриманні знань, умінь і навичок у галузі природничих і біологічних наук та створення умов для виявлення обдарованих і талановитих учнів з подальшою організацією і проведенням для них навчальних, науково-дослідницьких і експериментальних робіт за Положенням, затвердженим наказом Міністерства освіти України від 11.07.1997 р., №238, на базі УДЕНЦ (НЕНЦ) відкрито Всеукраїнську біологічну заочну школу, а з 1998 р. почав діяти Природничий ліцей.

В умовах сьогодення педагогічні колективи позашкільних закладів ведуть пошуки нових концептуальних підходів до розвитку юннатівського руху, вдосконалюють форми і зміст еколого-натуралістичної діяльності. Здійснюють певні зміни в структурах позашкільних закладів еколого-натуралістичного спрямування. Відповідно до соціальних умов і запитів коригують профільність і вікову наповнюваність гуртків та інших творчих об'єднань учнів.

Беручи до уваги появу Національного еколого-натуралістичного центру можна: збагатити

діяльність учнів старших класів, понад державний мінімум, знаннями з біології, географії, хімії і факультативно з англійської мови; забезпечити ґрунтовну допрофесійну підготовку і визначеність для подальшого навчання ліцеїстів у закладах вищої освіти та здійснити подальші наукові дослідження.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Боришевський М. Й. Психологічні механізми розвитку особистості. *Педагогіка і психологія*. 1996. № 3. С. 34-39.
2. Вербицький В.В. Юннатівський рух в Україні. Деміур. 2001. 304 с.
3. Вовк Л.П. Генезис пріоритетних тенденцій освіти дорослих в Україні (друга половина XIX-20 – ті роки XX ст.). Дис. д-ра пед. наук, 13.00.01. Укр. держ. пед. ун-т ім. М.П.Драгоманова. 1996. 411 с.
4. Грищенко М.М. Поліпшувати якість підготовки спеціалістів для народного господарства і культури. *Вища і середня педагогічна освіта: Республіканський науково-методичний збірник*. К.: Рад. шк., 1969. Вип. 3. С. 17-21.
5. Духно П.І Школа на селі. К.К. Держвидав. 1926. 40 с.
6. Захаренко О.А., Мазурик С.Т. Школа над Россію. К.: Рад. Школа, 1979. 150 с.
7. Киричук О.В. Формування в учнів активної життєвої позиції. К.: Рад. школа, 1983. 261 с.
8. Концепція розвитку загальної середньої освіти. *Освіта України*. 2000. №18. С. 2-7.
9. Кузьменко А.Ю. Дидактичні засади структурування змісту освіти: історико-педагогічний підхід (20–30 роки XX ст.). Центральноросійський державний педагогічний університет ім.В.Винниченка, збірник наукових праць «Педагогічні науки». Випуск 180. Кропивницький, 2019. С. 180–184.
10. Основні документи про школу. К.: Рад. Школа. 1973. 356 с.
11. Програма з біології для старшого концентра (V, VI, VII, VIII груп) семирічної політехнічної школи. Харків: Рад. школа, 1932. 40 с.
12. Програма з хімії для політехнічної школи VI-VIII груп. Харків: Рад. школа, 1932. 32 с.
13. Програма середньої школи з хімії. К.: Рад. школа, 1933. 30 с.
14. Попович М.В. Нарис історії культури України. К.: Арт Ек. 1998. 727 с.
15. Постанова ЦК ВКП (б) від 24 липня 1925 року «Про піонерський рух». «Директиви ЦК ВКП (б) та постанова радянського уряду про народну освіту за 1917-1947 рр» вип. 1-й, 1947, стор. 273-275.
16. Сергієнко Д. Л. Підготовка учнів з біології до практичної діяльності в соціалістичному сільському господарстві. К.: Рад. Школа, 1952. 220 с.
17. Сергієнко Д.Л. Політехнічна освіта і трудове виховання в сільській школі. К.: Рад. Школа, 1975. 167 с.
18. Скрипник М.А. Про завдання шкіл сільської молоді. Харків. *Радянська освіта*. 1927. № 8-9. С. 18-19.
19. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: В 5 т. К.: Вища школа, 1977. Серце віддаю дітям. С. 25-265.
20. Чавдаров С. Х. Громадська праця учнів II концентру сільської семирічки як обов'язковий практикум. *Шлях освіти*. 1929. № 7. С. 53-70.

REFERENCES

1. Boryshevskiy, M. (1996). Psykholohichni mekhanizmy rozvytku osobystosti. Pedahohika i psykholohiia. [Psychological mechanisms of personality development. Pedagogy and psychology]. Kyiv. № 3. S. 34-39. [in Ukrainian]
2. Verbytskyi, V. (2001). Yunnativskiy rukh v Ukraini. [Youth movement in Ukraine]. Kyiv. 304 s. [in Ukrainian]
3. Vovk, L. (1996). Henezys prіorytetnykh tendentsii osvity doroslykh v Ukraini (druga polovyna KhKh-20 – ti roky KhKh st.). Dys. d-ra ped. nauk, 13.00.01. Ukr. derzh. ped.un-t im. M. P. Drahomanova. [Genesis of priority trends in adult education in Ukraine (second half of the XIX-20 - those years of the XX century). Doctor of Pedagogical Sciences, 13.00.01.

Ukrainian State Pedagogical University named after M. P. Drahomanov]. Kyiv. 411 s. [in Ukrainian]

4. Hryshchenko, M. (1969). Polipshuvaty yakist pidhotovky spetsialistiv dlia narodnoho gospodarstva i kultury]. Kyiv. Vyp.3. S.17-21. [in Ukrainian]
5. Dukhno, P. (1926). Shkola na seli. [School in the village]. Kyiv. 40 s. [in Ukrainian]
6. Zakharenko, O., Mazuryk, S. (1979). Shkola nad Rossiu. [School on the Rossiu]. Kyiv. 150 s. [in Ukrainian]
7. Kyrychuk, O. (1983). Formuvannia v uchniv aktyvnoi zhyttievoi pozytsii. [Formation of active life position in pupils]. Kyiv. 261 s. [in Ukrainian]
8. Kontseptsia rozvytku zahalnoi serednoi osvity (2000). [Concept of development of general secondary education]. Kyiv. №18. S. 2-7. [in Ukrainian]
9. Kuzmenko, A. (2019). Dydaktychni zasady strukturuvannia zmistu osvity: istoryko-pedahohichniy pidkhid (20–30 roky KhKh st.). [Didactic principles of structuring the content of education: a historical-pedagogical approach (20-30 years of the 20th century)]. Kropyvnytskyi. S. 180–184. [in Ukrainian]
10. Osnovni dokumenty pro shkolu, 1973. [Basic documents about the school]. Kyiv. 356 s. [in Ukrainian]
11. Prohrama z biolohii dlia starshoho kontsentra (V, VI, VII, VIII hrup) seymrichnoi politekhnichnoi shkoly, 1932. [Biology program for the senior concentrator (V, VI, VII, VIII groups) of the seven-year polytechnic school]. Kharkiv. 40 s. [in Ukrainian]
12. Prohrama z khimii dlia politekhnichnoi shkoly VI-VIII hrup, 1932. [Program for the Polytechnic School of Chemistry VI–VIII groups]. Kharkiv. 32 s. [in Ukrainian]
13. Prohrama srednoi shkoly z khimii, 1933. [Program for secondary school chemistry]. Kharkiv. 30 s. [in Ukrainian]
14. Popovych, M. (1998). Narys istorii kultury Ukrainy. [Essay on the history of culture of Ukraine]. Kyiv. 727 s. [in Ukrainian]
15. Postanova TsK VKP (b) vid 24 lypnia 1925 roku “Pro pionerskyi rukh”. “Dyrektyvy TsK VKP (b) ta postanova radianskoho uriadu pro narodnu osvitu za 1917-1947 rr” vyp. 1-y, 1947. [Resolution of the Central Committee of the CPSU (b) of 24 July 1925 "On the Pioneer Movement". "Directives of the Central Committee of the CPSU (b) and the Soviet Government's Resolution on Public Education for 1917-1947"]. Kyiv. C. 273-275. [in Ukrainian]
16. Serhiienko, D. (1952). Pidhotovka uchniv z biolohii do praktychnoi diialnosti v sotsialistychnomu silskomu gospodarstvi. [Preparation of biology students for practical activities in socialist agriculture]. Kyiv. 220 s. [in Ukrainian]
17. Serhiienko, D. (1975). Politekhnichna osvita i trudove vykhovannia v silskii shkoli. [Polytechnic education and labour education in rural school]. Kyiv. [in Ukrainian]
18. Skrypnyk, M. (1927). Pro zavdannia shkil silskoi molodi. [On the tasks of schools for rural youth]. Kharkiv. 167 c. [in Ukrainian]
19. Sukhomlynskyi, V. (1977) Vybrani tvory: V 5 t. [Selected works: In 5 vols]. Kyiv. S. 25-265. [in Ukrainian]
20. Chavdarov, S. (1929). Hromadska pratsia uchniv II kontsentru silskoi seymrichky yak obov'язkovyi praktykum. [Public work of pupils of the second concentration of the rural seven-year school as a compulsory workshop]. Kyiv. № 7. S. 53-70. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

ПЛАХОТНИК Ольга Василівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
Наукові інтереси: дослідження питань розвитку систем освіти в Україні та зарубіжжі.
КОНДРАТЮК Алла Леонтівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова
Наукові інтереси: дослідження питань розвитку систем освіти в Україні та зарубіжжі.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

PLAHOTNIK Olha Vasyliivna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of Pedagogy of Taras Shevchenko National University of Kyiv.

Scientific interests: research on the development of education systems in Ukraine and abroad.

KONDRATIUK Alla Leontiivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of

the Foreign Languages Department of National Pirogov Memorial Medical University, Vinnytsya.

Scientific interests: research on the development of education systems in Ukraine and abroad.

Стаття надійшла до редакції 15.08.2024 р.

УДК 378.015.31

DOI: 10.36550/2415-7988-2024-1-215-87-91

ПОТАПЧУК Тетяна Володимирівна –

доктор педагогічних наук, професор,

професор кафедри теорії та методики

дошкільної і спеціальної освіти

Прикарпатського національного університету

імені Василя Стефаника

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1680-6976>

e-mail: tatvolod@ukr.net

ЧЕРСАК Ольга Миколаївна –

заслужена артистка України,

доцент кафедри методики музичного виховання та диригування

Прикарпатського національного університету

імені Василя Стефаника

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5712-7841>

e-mail: olga_chersak@ukr.net

МОЛОДІЙ Ольга Романівна –

заслужена артистка України,

доцент кафедри методики музичного виховання та диригування

Прикарпатського національного університету

імені Василя Стефаника

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0977-4358>

e-mail: mamamela@ukr.net

СПІВ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО СМАКУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

У статті розглянуто спів як важливий засіб формування художньо-естетичного смаку майбутніх учителів музичного мистецтва. Спів сприяє розвитку уяви, емоційної чутливості, естетичного сприйняття та критичного мислення. У процесі співу здобувачі вчаться відчувати ритм, мелодію, гармонію, що є основою для розвитку художньо-естетичного смаку. Також спів сприяє культурному збагаченню, дозволяючи майбутнім педагогам познайомитися з різними музичними жанрами та традиціями, а також розвиває їхні здібності до аналізу та оцінки музичних творів. Вивчення пісень різних культур та епох дає можливість здобувачам вищої освіти формувати своє естетичне світосприйняття та ціннісні орієнтири, а також розвивати творчу уяву та емоційний інтелект. У статті підкреслюється важливість використання співу в освітньому процесі як ефективного інструмента для формування художньо-естетичного смаку майбутніх учителів музичного мистецтва.

Досліджено важливість виховання естетичного смаку у майбутніх учителів музичного мистецтва та методи, що використовуються викладачами для досягнення цієї мети. Розглянуто основні підходи, такі як практика технік дихання і резонансу в поєднанні з різними мовами, стилями та методами співу. Незважаючи на те, що кожен метод співу має свої унікальні особливості, усі вони поділяють спільну мету – забезпечити присмне звучання, яке звільняє свідомість слухача та розширює його мислення.

Підкреслено значення застосування науково обґрунтованих вокальних методів і раціонального використання голосу для досягнення природного та красивого звучання. Такі підходи сприяють створенню високоякісних художніх вражень як для слухачів, так і для викладачів. Особливу увагу приділено ролі викладачів у забезпеченні індивідуальності, різноманітності та харизматичності співу здобувачів, а також у розвитку їхніх базових музичних якостей, зокрема інтонації та ритму.

Ключові слова: спів, пісня, здобутки національної музичної культури, художньо-естетичний смак, музичний смак, майбутні учителі музичного мистецтва, естетизація освітнього процесу.

ПОТАПЧУК Tetiana Volodymyrivna –

doctor of pedagogical sciences, professor,

professor of theory and methods preschool and special education,

of Vasyl Stefanyk Prykarpattia National University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1680-6976>

e-mail: tatvolod@ukr.net

CHERSAK Olga Mykolaivna –

Honored Artist of Ukraine, Associate Professor

of the Methods of Music Education and Conducting Department

of Vasyl Stefanyk Prykarpattia National University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5712-7841>

e-mail: olga_chersak@ukr.net